

Posudek oponenta bakalářské práce

Bakalářská práce:

KORANDA, Ivo. *Význam duchovní péče a pastoračního poradenství v Armádě České republiky*. Praha: HTF UK, 2023.

Oponent: Mgr. Pavel Kolář, Th.D.

1. Student Ivo Koranda zpracoval ve své bakalářské práci **aktuální téma** z oblasti tzv. kategoriální pastorace. Duchovní služba v armádě patří k již poměrně stabilním, i právně dobře ukotveným formám spolupráce mezi státem (reprezentovaným Ministerstvem obrany), Armádou ČR a registrovanými církvemi se zvláštními právy, reprezentovanými Českou biskupskou konferencí a Ekumenickou radou církví v ČR. Její obsah, zaměření i očekávání s ní spojená jsou nicméně stále otevřeným a diskutovaným tématem.

Předložená bakalářská práce vstupuje do této zatím spíše interní diskuze a vnáší do ní zejména zájem o studium **očekávání profesionálních vojáků, která se pojí s nabídkou a poskytováním duchovní služby** kaplany v Armádě ČR. V tom spatřuji přínos této práce. Jejím druhým důležitým závěrem je zdůraznění významu **evaluace** poskytování duchovní služby formou pravidelných dotazníkových šetření. V práci je patrný zájem studenta Korandy o zvolené téma, které souvisí i s volbou jeho studijního **profesního zaměření** (vojenský kaplan).

Ze slovní prezentace dotazníkového šetření pro mne vyplynulo, že vojáci v zásadě dobře rozumí obsahu nabídky duchovní péče vzhledem ke svým potřebám a zřetelně ji spojují s náročnými situacemi v jejich službě, zejména v rámci případného bojového nasazení v misích.

2. Po zdůraznění přínosu práce studenta Korandy se nicméně musím zmínit také o tom, co pokládám za její nedostatky.

V teoretické části není duchovní služba v armádě vyložena v jejím vztahu k jiným formám pastorační činnosti církvi. Autor k vymezení jejího specifického charakteru v obecné rovině nevyužil koncept *kategoriální pastorace*, který je i v české teologické literatuře již poměrně dobře zasazen (např. Aleš Opatrný, Tomáš Butta).

Autor pracuje s pojmy „pastorační činnost“, „duchovní činnost“, „duchovní služba“, „duchovní péče“, „pastorační péče“ a „pastorační poradenství“, aniž by je jasněji vymezil a od sebe odlišil (nebo uvedl, že je pokládá za ekvivalentní – pak by ale měl zdůvodnit, proč tak činí, neboť v literatuře bývají od sebe odlišeny). Nejpaprtnější je to u pojmu „duchovní poradenství“, který je dokonce v názvu práce, ale v jejím textu není nikde vymezen, v závěru pak dokonce ztotožněn s „duchovním doprovázením“: „... lze okruhy pastoračního poradenství, tj. duchovního doprovázení rozdělit ...“ (s. 50).

Nedostatečná pozornost k základnímu vymezení pojmů, kterých užívá, se projevuje i ve vymezení samotné duchovní služby v armádě (podkapitola 2.3 Pojetí a úkol duchovní služby, s. 15n). Z mého pohledu není možné k tomu přistoupit tak, že jsou použity dvě poměrně rozsáhlé citace, které jsou ponechány bez určité interpretace či alespoň shrnutí. Má např. tento koncept blíže k anglosaskému nebo kontinentálnímu pojetí pastorace, o kterých se píše v předchozí části práce? Snaží se je propojit?

Autor mohl jasněji formulovat cíl a výzkumnou otázku (s. 24). To, co autor ve skutečnosti činí – ale bohužel ne jasně a cíleně – je **zjišťování míry věcné kongruence (shody) mezi očekáváními/požadavky vojáků a pojetím kaplanské služby samotnými kaplany (a církvemi, které**

je pověřuji). To pokládám za důležité výzkumné téma a v této podobě i přínosné pro nastavení parametrů evaluace duchovní služby v armádě, ke které autor v závěru vybízí. To by také umožnilo zřetelněji propojit obsahovou analýzu rozhovoru s hlavním kaplanem s analýzou dotazníkového šetření.

Autor v práci odkazuje a poměrně extenzivně pracuje se dvěma dokumenty, které jsou základem ukotvení duchovní služby v Armádě ČR. Jedná se o *Dohodu o spolupráci mezi Ministerstvem obrany ČR, Ekumenickou radou církví v ČR a Českou biskupskou konferencí z roku 1998* ([Dohoda \(cuni.cz\)](#)) a *Smlouvu mezi Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí o podmínkách vzniku a působení duchovní služby v resortu ministerstva obrany z roku 1998* ([Revue11 \(cuni.cz\)](#)). Autor je označuje za „neveřejné“, což není pravda. Znění obou dokumentů jsou veřejně dostupná, jak výše dokládají mimo jiné dva odkazy na jejich elektronickou podobu. Autor navíc nezná, a tedy nepracuje s třetím dokumentem, který je doplňuje a upravuje: Dodatek č. 1 k Dohodě z roku 1998, uzavřený mezi Českou biskupskou konferencí a Ekumenickou radou církví v ČR 26. 1. 2012 ([dodatek_k_dohode_2012.pdf \(cuni.cz\)](#)), který mimo jiné **rozšiřuje kritéria** výběr kandidáta do služby kaplana v Armádě ČR, mění označení pro zařazení kaplana v rámci Armády ČR a nově určuje zástupce Ministerstva obrany v Radě pro duchovní službu.

Autor měl zdůvodnit volbu hlavního kaplana jako jediného respondenta z řad vojenských kaplanů, jehož výpovědi jsou jediným **zdrojem dat o aktuální situaci a podobě kaplanské služby v armádě**. Autor na základě obsahové analýzy uspořádal obsah rozhovoru do několika základních témat. Ta by si zasloužila ze strany autora i určité zhodnocení, věcný komentář. Příkladem může být „zповěd“ (s. 36). S ohledem na ekumenický charakter duchovní služby v armádě nelze tento výraz při analýze a vyhodnocování rozhovoru ponechat bez komentáře. Hlavní kaplan je římsko-katolického vyznání a na svoji službu vztahuje pravidla své církve. Každá z církví má však svá pravidla, která regulují závazek mlčenlivosti. Všichni kaplaní pak podléhají trestnímu zákoníku (40/2009 Sb., § 367 nepřekážení a 368 neoznámení trestného činu), který upravuje zákonné podmínky mlčenlivosti. Také nelze obecně říci, že na obsah každého rozhovoru mezi kaplanem a vojákem se vztahuje kanonická mlčenlivost („zповědní tajemství“). Existují společná pravidla pro závaznou mlčenlivost na straně kaplanů? Jak mohou být tato pravidla komunikována vojákům, aby dobře rozuměli hranicím důvěrnosti rozhovoru s kaplanem? To jsou jistě už velmi specifické otázky, ale patří k tématu, o kterém práce pojednává – zejména míře souladu mezi očekáváními vojáků a pojetím kaplanské služby.

Nedostatek v analytické práci s obsahem rozhovoru spatřuji i v tom, že v jeho prezentaci autor **dostatečně nerozlišuje mezi jednotlivými významovými rovinami**. Při prezentaci obsahu (dat) rozhovoru přechází příliš volně mezi prvky popisnými (co se v praxi děje), normativními (jak by to mělo být) a vyjadřovacími záměry (jak kaplan chce, aby jeho služba působila). Dobře je to patrné na pasáži, která se věnuje otázce křtu (s. 37).

V kapitole 7., která se věnuje dotazníkovému šetření, jeho vyhodnocení a návrhům na zlepšení duchovní služby postrádám odkaz na celkové armádní statistiky, které by čtenáři umožnily ověřit tvrzení studenta Korandy, že v jím zvoleném vzorku respondentů odpovídá poměr zastoupení hodností, věku a religiózních preferencí jejich rozložení v Armádě ČR, resp. celé populaci ČR.

V případě „Návrhů na zlepšení práce vojenských kaplanů“ (s. 41n) pak **nevidím žádný explicitně vyjádřený vztah mezi provedenou analýzou rozhovoru s hlavním kaplanem a dotazníkového šetření, jejich zhodnocením a předloženými návrhy na zlepšení**. Nepřijde mi, že by z prezentace výsledků dotazníkového šetření plynula KRITIKA práce kaplanů (např. nedostatečná informovanost

vojáků apod.). Jejich očekávání naopak odpovídají tomu, co služba kaplanů nabízí - jen ji zatím nechtějí využívat.

Podobně v „Rozlišení okruhů pastoračního poradenství“ (9.2) nevidím žádnou zjevnou souvislost s autorovým výzkumem. S ohledem na to, že text neodkazuje na žádný zdroj, je třeba text pokládat za autorský. **Na základě čeho pak autor k této klasifikaci dospěl?**

Kapitola 8 Publikační podpora kaplanů AČR je pouhou prezentací připravované publikace, ve které se mísí popis jejího obsahu se záměry jejích autorů a očekáváními, která s ní spojují. Je obtížné v ní rozlišit, kdy jde o hlas (názor, tvrzení) studenta Korandy, kdy o názor autora připravované publikace a kdy je uváděn samotný text dokumentu.

Shrnutí

Uvedené připomínky odpovídají náročnosti zvoleného tématu a metodologickým nástrahám spojeným se zvolením způsobu jeho zpracování.

Student Ivo Koranda se s obojím vypořádal **dobře (3)**.

V PRAZE DNE 26.05.2023

